

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο σχετικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων»

[COM(2016) 32 final]

(2017/C 034/21)

Εισηγητής: ο κ. **Peter SCHMIDT**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 4.3.2016
Νομική βάση	Άρθρο 43 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
	[COM(2016) 32 final]
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	30.9.2016
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	19.10.2016
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	520
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	221/0/5

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η αδύναμη θέση των πιο ευάλωτων κρίκων στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων πρέπει να αντιμετωπιστεί από τους λιανεμπόρους τροφίμων [Σημείωση: στο παρόν έγγραφο ο όρος «λιανέμποροι» υποδεικνύει τις μεγάλες αλυσίδες διανομής (σούπερ μάρκετ)] και από ορισμένες πολυεθνικές εταιρείες με τον τερματισμό των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών (ΑθΕΠ), οι οποίες αυξάνουν τον κίνδυνο και την αβεβαιότητα για όλους τους παράγοντες κατά μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων και, ως εκ τούτου, προκαλούν περιττές δαπάνες.

1.2. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι μόνο με την αποφυγή των ΑθΕΠ δεν είναι δυνατόν να επιλυθούν τα διαρθρωτικά προβλήματα της αγοράς στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων, όπως π.χ. οι προσωρινές ανισορροπίες της αγοράς, η ευάλωτη κατάσταση των γεωργών κ.λπ.

1.3. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τις ανησυχίες και τις συστάσεις που διατύπωσε σε προηγούμενη γνωμοδότησή της με θέμα «Εμπορικές σχέσεις μεταξύ των μεγάλων εταιρειών λιανικού εμπορίου και των προμηθευτών τροφίμων — σημερινή κατάσταση»⁽¹⁾. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ καλεί εκ νέου την Επιτροπή να προσαρμόσει την ευρωπαϊκή νομοθεσία στα ειδικά χαρακτηριστικά των διαφόρων μερών του κλάδου των τροφίμων.

1.4. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στις αστοχίες της αγοράς, καθώς σε ένα σύστημα που δεν ρυθμίζεται επαρκώς, η κατάσταση επιδεινώνεται περαιτέρω⁽²⁾.

1.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 7ης Ιουνίου 2016⁽³⁾, στο οποίο υπογραμμίζεται ότι είναι αναγκαία η ύπαρξη νομοθεσίας-πλαίσου σε επίπεδο ΕΕ για την αντιμετώπιση των ΑθΕΠ από τους λιανεμπόρους τροφίμων και από ορισμένες πολυεθνικές εταιρείες, και συνιστά να εξασφαλισθεί ότι οι ευρωπαίοι γεωργοί και καταναλωτές έχουν την ευκαιρία να επωφελούνται από ίσους όρους αγοράς και πώλησης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, λόγω της φύσης των ΑθΕΠ, είναι τόσο αναγκαίο όσο και επιβεβλημένο να υφίσταται ενωσιακή νομοθεσία που να τις απαγορεύει.

⁽¹⁾ ΕΕ C 133 της 9.5. 2013, σ. 16.

⁽²⁾ Βλ. υποσημείωση 1.

⁽³⁾ Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 7ης Ιουνίου 2016 για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων [2015/2065(INI)].

1.6. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να αναλάβουν άμεσα δράση για την αποφυγή ΑθΕΠ με τη θέσπιση εναρμονισμένου ενωσιακού δικτύου στο οποίο θα συμμετέχουν οι αρχές επιβολής του νόμου, έτσι ώστε να διαμορφωθούν ίσοι όροι ανταγωνισμού στην ενιαία αγορά.

1.7. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη δημιουργία σε επίπεδο ΕΕ της πρωτοβουλίας για την αλυσίδα εφοδιασμού («η πρωτοβουλία»), καθώς και άλλων εθνικών εθελοντικών συστημάτων, αλλά θεωρεί ότι μόνον ως προσθήκη σε αποτελεσματικούς και ισχυρούς μηχανισμούς επιβολής της νομοθεσίας σε επίπεδο κρατών μελών. Ωστόσο, χρειάζεται να εξασφαλιστεί ότι όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (π.χ. γεωργοί και συνδικαλιστικές οργανώσεις) θα μπορούν να συμμετάσχουν και ότι οι καταγγελίες θα μπορούν να υποβάλλονται ανώνυμα. Είναι επίσης απαραίτητο να θεσπιστούν αποτρεπτικές κυρώσεις. Επιπλέον, τέτοιου είδους πλατφόρμες θα πρέπει να είναι σε θέση να αντιδρούν ανεξάρτητα. Η ΕΟΚΕ προτείνει, επίσης, τον ορισμό διαμεσολαβητή με ρυθμιστικές αρμοδιότητες κατά το στάδιο της προδικαστικής διαμεσολάβησης.

1.8. Η ΕΟΚΕ ζητεί την απαγόρευση των καταχρηστικών πρακτικών, για παράδειγμα εκείνων που απαριθμούνται στο σημείο 3.3 της παρούσας γνωμοδότησης.

1.9. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ συνιστά να καταβάλλεται στους προμηθευτές, π.χ. γεωργούς, μια τιμή που δεν είναι μικρότερη από το κόστος παραγωγής. Επίσης, η ΕΟΚΕ ζητεί να απαγορευθεί ουσιαστικά στους λιανεμπόρους τροφίμων η πώληση σε τιμή κάτω του κόστους.

1.10. Η ΕΟΚΕ συνιστά τα εναλλακτικά επιχειρηματικά πρότυπα που συμβάλλουν στη συντόμευση της αλυσίδας εφοδιασμού μεταξύ παραγωγών τροφίμων και τελικού καταναλωτή να ενθαρρύνονται και να υποστηρίζονται, π.χ. μέσω πολιτικών των κρατών μελών για τις δημόσιες συμβάσεις.

1.11. Η ΕΟΚΕ προτείνει να ενισχυθεί ο ρόλος και η θέση των συνεταιρισμών και των οργάνωσεων παραγωγών, προκειμένου να αποκατασταθεί η ισορροπία δυνάμεων, διότι τούτοι αποτελούν ένα κατάλληλο και σημαντικό είδος επιχείρησης που επιτρέπει στους γεωργούς ως ιδιοκτήτες να βελτιώνουν συλλογικά τη θέση τους στην αγορά —σύμφωνα με τους όρους της ενιαίας αγοράς της ΕΕ— και να συμβάλλουν ενεργά στην επανεξισορρόπηση της κατανομής της διαπραγματευτικής ισχύος στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων.

1.12. Η ΕΟΚΕ καλεί τους παράγοντες της αλυσίδας τροφίμων να αναπτύξουν δίκαιες εμπορικές σχέσεις με βάση μακροχρόνιες και σταθερές συμβάσεις εργασίας και να συνεργαστούν μεταξύ τους, έτσι ώστε να ικανοποιούν τις καταναλωτικές ανάγκες και απαιτήσεις.

1.13. Η ΕΟΚΕ ζητεί την προστασία και τη διασφάλιση της ανωνυμίας των ατόμων που καταγγέλλουν ΑθΕΠ.

1.14. Η ΕΟΚΕ συνιστά την καθιέρωση του δικαιώματος άσκησης συλλογικών αγωγών.

1.15. Η ΕΟΚΕ προτείνει να δρομολογηθεί πανευρωπαϊκή εκστρατεία ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σχετικά με την «αξία των τροφίμων». Τούτο είναι απαραίτητο για να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη μεταβολή της συμπεριφοράς των καταναλωτών.

2. Εισαγωγή

2.1. Η αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων συνδέει σημαντικούς και ποικίλους κλάδους της ευρωπαϊκής οικονομίας, οι οποίοι είναι ζωτικής σημασίας για την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική ευημερία, καθώς και για την υγεία των Ευρωπαίων. Ωστόσο, τα τελευταία έτη, υπήρξε στροφή στη διαπραγματευτική ισχύ στην αλυσίδα εφοδιασμού, κυρίως προς όφελος του τομέα λιανικού εμπορίου και ορισμένων πολυεθνικών εταιρειών, αλλά σε βάρος των προμηθευτών και ιδίως των πρωτογενών παραγωγών.

2.2. Ένας μικρός αριθμός εταιρειών έχει πλέον κυριαρχήσει στη διάθεση στην αγορά και στην πώληση τροφίμων. Για παράδειγμα, πολλές αγορές τροφίμων σε αισθητά αυξανόμενο αριθμό κρατών μελών ελέγχονται, στην πλειονότητά τους, από τρεις έως πέντε λιανεμπόρους, με συλλογικό μερίδιο αγοράς κυμαινόμενο από 65 έως 90 % μεταξύ των σύγχρονων λιανεμπόρων ⁽⁴⁾ ⁽⁵⁾.

2.3. Η συγκέντρωση της διαπραγματευτικής ισχύος έχει οδηγήσει σε κατάχρηση της κυρίαρχης θέσης, καθιστώντας τους πιο αδύναμους παράγοντες της αγοράς ολοένα πιο ευάλωτους σε αθέμιτες εμπορικές πρακτικές (ΑθΕΠ). Με τον τρόπο αυτό, ο οικονομικός κίνδυνος μεταφέρεται από την αγορά προς την κορυφή της αλυσίδας εφοδιασμού και έχει ιδιαίτερα αρνητικό αντίκτυπο στους καταναλωτές και σε ορισμένους παράγοντες, π.χ. στους γεωργούς, τους εργαζομένους και τις ΜΜΕ.

2.4. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εξετάσει τις ΑθΕΠ σε προηγούμενη γνωμοδότησή της με τίτλο «Εμπορικές σχέσεις μεταξύ των μεγάλων εταιρειών λιανικού εμπορίου και των προμηθευτών τροφίμων — σημερινή κατάσταση», τον Φεβρουάριο του 2013 ⁽⁶⁾. Έκτοτε, η κατάσταση όσον αφορά τις ΑθΕΠ έχει ελάχιστα βελτιωθεί. Αντιθέτως, η δύναμη των μεγάλων επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου έχει ακόμη και αυξηθεί, και τούτο μπορεί να οδηγήσει σε καταχρήσεις σε βάρος ορισμένων παραγόντων, όπως οι γεωργοί, οι εργαζόμενοι και οι ΜΜΕ.

3. Οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές και ο αντίκτυπός τους

3.1. Ως ΑθΕΠ νοούνται, με την ευρεία έννοια, οι πρακτικές εκείνες που παρεκκλίνουν σε μεγάλο βαθμό από την ορθή εμπορική συμπεριφορά και αντιβαίνουν στην καλή πίστη και τα χρηστά συναλλακτικά ήθη ⁽⁷⁾.

3.2. Οι ΑθΕΠ μπορούν να εμφανιστούν σε οποιοδήποτε στάδιο της αλυσίδας εφοδιασμού μεταξύ διαφόρων φορέων. Ωστόσο, είναι πιο διαδεδομένες σε μεταγενέστερα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού, όπου παρατηρείται μεγαλύτερη επικέντρωση ισχύος στους λιανεμπόρους και σε ορισμένες πολυεθνικές εταιρείες. Στις περιπτώσεις όπου οι ΑθΕΠ εμφανίζονται σε πρώιμα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού, αυτό οφείλεται συχνά στη μεταβίβαση κινδύνου που προέρχεται από την εφαρμογή ΑθΕΠ σε μετέπειτα στάδια.

3.3. Παραδείγματα ορισμένων, και όχι όλων, από τις πρακτικές αυτές είναι τα ακόλουθα:

- αθέμιτη μετακύλιση εμπορικού κινδύνου,
- ασαφείς ή αόριστοι συμβατικοί όροι,
- μονομερείς και αναδρομικές τροποποιήσεις των συμβατικών όρων, συμπεριλαμβανομένων των τιμών,
- επιδείνωση της ποιότητας των προϊόντων ή των πληροφοριών για τους καταναλωτές χωρίς ενημέρωση, διαβούλευση ή συμφωνία με τους αγοραστές,
- συμμετοχή σε δαπάνες διαφήμισης ή μάρκετινγκ,
- καθυστερημένες πληρωμές,
- τέλη για εγγραφή σε κατάλογο προμηθευτών ή για προτιμησιακή μεταχείριση,
- επιβαρύνσεις για την τοποθέτηση σε συγκεκριμένα ράφια,
- αξιώσεις πληρωμής για χαλασμένα ή απούλητα προϊόντα,
- επίκληση των εμφανισιακών προδιαγραφών του προϊόντος ως πρόφαση για την απόρριψη φορτίων τροφίμων ή για τη μείωση του καταβληθέντος τιμήματος,

⁽⁴⁾ Οργάνωση *Friends of the Earth*, 2015. *Eating From The Farm*.

⁽⁵⁾ Consumers International, 2012. «The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?» [Η σχέση μεταξύ σουπερμάρκετ και προμηθευτών: ποιες είναι οι επιπτώσεις για τους καταναλωτές;]

⁽⁶⁾ Βλ. υποσημείωση 1.

⁽⁷⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014. *Αντιμετώπιση των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών (ΑθΕΠ) στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων από επιχείρηση σε επιχείρηση COM(2014) 472 final*.

- πίεση για μείωση των τιμών,
- χρεώσεις για εικονικές υπηρεσίες,
- ακυρώσεις και μείωση του προβλεπόμενου όγκου των παραγγελιών, την τελευταία στιγμή,
- απειλές διαγραφής από τους καταλόγους προμηθευτών,
- κατ' αποκοπήν επιβάρυνση των προμηθευτών από τις επιχειρήσεις ως προϋπόθεση για την εγγραφή σε κατάλογο προμηθευτών («τέλη διαμονής»).

3.4. Οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε παράγοντες, καταναλωτές και περιβάλλον. Ωστόσο, οι πρακτικές αυτές αποδίδουν κέρδος από τη φύση τους και, ως εκ τούτου, εξασφαλίζουν βραχυπρόθεσμα κέρδη σε αυτούς που τις εφαρμόζουν, σε βάρος των υπόλοιπων ενδιαφερομένων μερών στην αλυσίδα εφοδιασμού. Μακροπρόθεσμα, οι παράγοντες της αλυσίδας εφοδιασμού πρέπει να διαθέτουν βιώσιμες σχέσεις εφοδιασμού και να μεριμνούν ώστε να προλαμβάνονται οι διακοπές στην αλυσίδα εφοδιασμού, προκειμένου να είναι ανταγωνιστικοί και να συνεχίσουν να ανταποκρίνονται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις των καταναλωτών.

3.5. Επιπτώσεις των ΑθΕΠ στους προμηθευτές

3.5.1. Οι επιπτώσεις των ΑθΕΠ στους παράγοντες που τις υφίστανται είναι σημαντικές και ποικίλες και μπορούν να οδηγήσουν σε μείωση των εισοδημάτων τους, είτε λόγω πτώσης των τιμών, είτε λόγω της αύξησης του κόστους που συνεπάγονται οι πρακτικές αυτές. Εκτιμάται ότι οι ΑθΕΠ στοιχίζουν στους προμηθευτές 30-40 δισεκατ. ευρώ ⁽⁸⁾. Επιπλέον, από τη συνεχή πίεση που ασκείται στους προμηθευτές όσον αφορά τις τιμές, οι πρακτικές αυτές προκαλούν αβεβαιότητα, με αποτέλεσμα να επέρχεται στασιμότητα στην καινοτομία και στις επενδύσεις στην αλυσίδα εφοδιασμού, και να εξοβελίζονται από την επιχειρηματική δραστηριότητα ικανοί και υπεύθυνοι προμηθευτές.

3.5.2. Η πίεση που ασκείται στους γεωργούς και στις επιχειρήσεις επεξεργασίας τροφίμων και η επακόλουθη καθοδική πίεση στις τιμές οδηγούν επίσης σε μείωση των μισθών των εργαζομένων τόσο στον γεωργικό τομέα όσο στον κλάδο της μεταποίησης τροφίμων. Στην περίπτωση πιο μόνιμων εργαζομένων, ο αγώνας δρόμου για μείωση των τιμών οδηγεί και σε μείωση των αμοιβών, προκειμένου οι προμηθευτές να διαθέτουν περιθώρια κέρδους.

3.5.3. Οι ΜΜΕ είναι συχνά οι πλέον ευάλωτες σε ΑθΕΠ, π.χ. στο παγκόσμιο εμπόριο μπανάνας, όταν η παραγωγή των γεωργών μικρής κλίμακας χρησιμοποιείται «συμπληρωματικά» σε μεγαλύτερες εκτάσεις φυτειών, οι μικροί παραγωγοί κινδυνεύουν να είναι οι πρώτοι που αποκλείονται από τις πωλήσεις σε περιπτώσεις ακύρωσης παραγγελιών χωρίς τη δέουσα προειδοποίηση ⁽⁹⁾.

3.5.4. Σε ορισμένους τομείς της παραγωγής και της επεξεργασίας τροφίμων δεν υφίσταται πλέον ελευθερία σύναψης συμβάσεων. Στη Γερμανία, οι πρόσφατες εξελίξεις δείχνουν ότι οι τιμές λιανικής έχουν μειωθεί μονομερώς χωρίς διαπραγματεύσεις με τους προμηθευτές. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το γάλα βρίσκεται συχνά «επικεφαλής των απωλειών» στον τομέα τροφίμων και οι Βρετανοί γαλακτοπαραγωγοί αντιμετωπίζουν ολοένα και χαμηλότερες τιμές για το γάλα τους, σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα, χαμηλότερες από το κόστος παραγωγής. Στον κλάδο επεξεργασίας στην Ισπανία, οι τιμές κάτω του κόστους είναι νόμιμες, με συνέπεια τη σοβαρή διάβρωση της διαμόρφωσης των τιμών κατά μήκος της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων.

3.5.5. Ο κλάδος των νωπών προϊόντων είναι ιδιαίτερα ευάλωτος στις ΑθΕΠ λόγω του πολύ αλλοιώσιμου χαρακτήρα των προϊόντων με τα οποία προμηθεύει την ευρωπαϊκή αγορά. Οι γεωργοί διαθέτουν περιορισμένο χρόνο για την πώληση της παραγωγής τους με εξασφάλιση επαρκούς διάρκειας ζωής του προϊόντος για τον τελικό πελάτη και τελικό καταναλωτή· το γεγονός αυτό γίνεται συχνά αντικείμενο κατάχρησης από επαγγελματίες αγοραστές προς όφελος των λιανεμπόρων και των μεσαζόντων οι οποίοι επιβάλλουν μη διαπραγματεύσιμες μειώσεις της τιμής κατά την παραλαβή των εμπορευμάτων.

⁽⁸⁾ Europe Economics. Εκτιμώμενο κόστος των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων της ΕΕ.

⁽⁹⁾ Make Fruit Fair, 2015. Banana Value Chains in Europe and the Consequences of Unfair Trading Practices. http://www.makefruitfair.org/wp-content/uploads/2015/11/banana_value_chain_research_FINAL_WEB.pdf

3.5.6. Διάφορες έρευνες έχουν καταδείξει ότι ορισμένοι φορείς διαθέτουν σημαντική αγοραστική ισχύ που οδηγεί σε καταχρήσεις μέσω αθέμιτων εμπορικών πρακτικών⁽¹⁰⁾. Αυτές οι καταχρηστικές πρακτικές μπορούν να προκύψουν σε κάθε στάδιο της αλυσίδας εφοδιασμού, και είναι επίσης εμφανείς στις σχέσεις μεταξύ των γεωργών και της βιομηχανίας τροφίμων, δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις του τομέα αυτού διαθέτουν και «αγοραστική δύναμη» λόγω της αντίστοιχης συγκέντρωσης ισχύος⁽¹¹⁾.

3.5.7. Η αύξηση των πωλήσεων των προϊόντων που φέρουν το σήμα του λιανεμπόρου («λευκή ετικέτα ή σήμα του λιανεμπόρου») από τους ίδιους τους λιανεμπόρους, επιτρέπει σε αυτούς να αλλάζουν τακτικά προμηθευτές όταν ανακαλύπτουν φθηνότερους παραγωγούς, είτε κατά τη διάρκεια, είτε μετά την έναρξη των συμβατικών σχέσεων. Ωστόσο, τα προϊόντα που φέρουν το σήμα του λιανεμπόρου δεν αποτελούν καθαυτά καταχρηστική πρακτική και μπορεί να βοηθήσουν τις ΜΜΕ να εισέλθουν στην αγορά και να προσφέρουν στους καταναλωτές ποικιλία επιλογών.

3.5.8. Η επέκταση ορισμένων δραστηριοτήτων λιανικής πώλησης μέσω κάθετης ολοκλήρωσης στην προμήθεια και επεξεργασία, μπορεί να οδηγήσει σε υποτιμολογήσεις εκ μέρους των εμπόρων λιανικής. Αυτό είναι ένα παράδειγμα αύξησης της διαπραγματευτικής ισχύος μέσω συνεχούς συγκέντρωσης ισχύος.

3.5.9. Η ενδεχόμενη πώληση σε τιμές χαμηλότερες του κόστους παραγωγής και η χρήση βασικών γεωργικών προϊόντων, όπως γάλα, τυρί, οπωροκηπευτικά ως «προϊόντων προσφορών» (δηλαδή κάτω από το κόστος αγοράς) από μεγάλους διανομείς, αποτελούν απειλή για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της γεωργικής παραγωγής στην Ευρώπη.

3.6. Επιπτώσεις των ΑΘΕΠ στους καταναλωτές

3.6.1. Οι ΑΘΕΠ έχουν σημαντικές αρνητικές συνέπειες για τους Ευρωπαίους καταναλωτές. Οι μεγάλοι παράγοντες συχνά απορροφούν το κόστος που προκύπτει από τις ΑΘΕΠ, αλλά οι μικρότερες επιχειρήσεις υφίστανται έντονη πίεση και δεν είναι σε θέση να επενδύσουν και να καινοτομήσουν, με αποτέλεσμα να αποκλείονται από αγορές υψηλής αξίας⁽¹²⁾. Τούτο οδηγεί σε περιορισμό των επιλογών του καταναλωτή και της διαθεσιμότητας των προϊόντων και, εντέλει, στην αύξηση των τιμών καταναλωτή.

3.6.2. Η έλλειψη διαφάνειας στις ετικέτες ζημιώνει τους καταναλωτές, οι οποίοι δεν είναι σε θέση να κάνουν τεκμηριωμένες αγοραστικές επιλογές, παρά το γεγονός ότι έχει επανειλημμένα εκφραστεί η επιθυμία να ευνοούνται τα υγιεινά, φιλικά προς το περιβάλλον και ποιοτικά γεωργικά προϊόντα διατροφής που παράγονται κοντά στον τόπο όπου ζουν οι καταναλωτές. Αυτή η αδιαφάνεια έχει αρνητικό αντίκτυπο στα επίπεδα εμπιστοσύνης των καταναλωτών, με αποτέλεσμα να επιδεινώνεται περισσότερο η κρίση που πλήττει τον τομέα της γεωργίας.

3.6.3. Οι πιέσεις στις τιμές υποχρεώνουν τις επιχειρήσεις επεξεργασίας τροφίμων να παράγουν όσο το δυνατόν φθηνότερα προϊόντα· τούτο όμως μπορεί να έχει αντίκτυπο στην ποιότητα των τροφίμων που διατίθενται στους καταναλωτές. Για λόγους μείωσης του κόστους, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι εταιρείες χρησιμοποιούν φθηνότερες πρώτες ύλες οι οποίες επηρεάζουν την ποιότητα και την αξία των τροφίμων, π.χ. χρησιμοποιούν *trans*-λιπαρά σε πολλά προϊόντα, αντικαθιστώντας τα πιο υγιεινά έλαια και λιπαρές ουσίες από την Ευρώπη.

3.7. Αντίκτυπος των ΑΘΕΠ στο περιβάλλον

3.7.1. Πρέπει να αναγνωριστεί ο αντίκτυπος των ΑΘΕΠ στο περιβάλλον. Οι ΑΘΕΠ ενθαρρύνουν τους προμηθευτές να καταφεύγουν στην υπερπαραγωγή, προκειμένου να ασφαρίζονται έναντι της αβεβαιότητας. Η υπερπαραγωγή μπορεί να οδηγήσει σε σπατάλη τροφίμων, η οποία προκαλεί περιττή εξάντληση πόρων, συμπεριλαμβανομένων γαιών, υδάτων, αγροχημικών και καυσίμων⁽¹³⁾,⁽¹⁴⁾.

⁽¹⁰⁾ Weekly Report, Berlin 13/2011 σ. 4 κ.ε.

⁽¹¹⁾ Βλ. υποσημείωση 1.

⁽¹²⁾ Fair Trade Advocacy Office, 2014. *Who's got the power? Tackling imbalances in agricultural supply chains* (Ποιος κατέχει την εξουσία; Αντιμετώπιση των ανισορροπιών στις γεωργικές αλυσίδες εφοδιασμού), σελίδα 4.

⁽¹³⁾ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Επιτροπή εσωτερικής αγοράς και προστασίας των καταναλωτών (IMCO), 2016: Έκθεση για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων — 2015/2065(INI).

⁽¹⁴⁾ Feedback Global, 2015: *Food Waste In Kenya: uncovering food waste in the horticultural export supply chain*.

4. Περίληψη της έκθεσης της Επιτροπής σχετικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές μεταξύ επιχειρήσεων στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων

4.1. Η Επιτροπή έχει εκπονήσει έκθεση⁽¹⁵⁾ που αξιολογεί, αφενός, την ύπαρξη και την αποτελεσματικότητα των εθνικών πλαισίων που θεσπίστηκαν για την επιβολή μέτρων αντιμετώπισης των ΑθΕΠ και, αφετέρου, τον ρόλο της εθελοντικής πρωτοβουλίας για την αλυσίδα εφοδιασμού σε επίπεδο ΕΕ («η πρωτοβουλία») και των αντίστοιχων εθελοντικών πλατφορμών σε εθνικό επίπεδο.

4.2. Η έκθεση της Επιτροπής για το 2016 τονίζει το γεγονός ότι μια μεγάλη πλειοψηφία κρατών μελών έχει ήδη θεσπίσει κανονιστικά μέτρα και δημόσια συστήματα επιβολής της νομοθεσίας για την αντιμετώπιση των ΑθΕΠ. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν προχωρήσει περισσότερο από άλλα· ωστόσο, πολλά εξακολουθούν να μην είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τον «παράγοντα φόβου» που βιώνουν τα θύματα ΑθΕΠ. Καθώς για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των ΑθΕΠ θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν διαφορετικές προσεγγίσεις, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, σε αυτό το στάδιο, μια εξειδικευμένη νομοθεσία της ΕΕ δεν θα προσέφερε προστιθέμενη αξία.

4.3. Η πρωτοβουλία για την αλυσίδα εφοδιασμού («η πρωτοβουλία»)⁽¹⁶⁾ αποτελεί κοινή πρωτοβουλία οκτώ ενώσεων από την ΕΕ. Οι ενώσεις αυτές εκπροσωπούν τον κλάδο τροφίμων και ποτών, τα προϊόντα με σήμα του κατασκευαστή, τον κλάδο του λιανικού εμπορίου, τις ΜΜΕ και τους κατόχους γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Η πρωτοβουλία για την αλυσίδα εφοδιασμού δρομολογήθηκε στο πλαίσιο του «Φόρουμ υψηλού επιπέδου για τη βελτίωση της λειτουργίας της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων»⁽¹⁷⁾ με στόχο να βοηθήσει τους ενδιαφερομένους να αντιμετωπίσουν τις ΑθΕΠ.

4.4. Η έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η πρωτοβουλία έχει επιτύχει ευαισθητοποίηση σχετικά με τις ΑθΕΠ και θα μπορούσε να αποτελέσει μια ταχύτερη και λιγότερο δαπανηρή εναλλακτική λύση αντί της κίνησης δικαστικής διαδικασίας. Θα μπορούσε επίσης να βοηθήσει στην επίλυση διασυνοριακών ζητημάτων. Η Επιτροπή επισημαίνει, επίσης, πεδία δυνητικής βελτίωσης της «πρωτοβουλίας», όπως εξασφάλιση της αμεροληψίας της δομής διακυβέρνησης και παροχή δυνατότητας υποβολής ατομικών, εμπιστευτικών καταγγελιών.

5. Γενικές παρατηρήσεις

5.1. Η θέση της ΕΟΚΕ ως προς την έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ευθυγραμμίζεται με το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την αντιμετώπιση των ΑθΕΠ στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων, που εκδόθηκε στις 7 Ιουνίου 2016, με ισχυρή διακομματική στήριξη⁽¹⁸⁾. Το Κοινοβούλιο τονίζει την ανάγκη ύπαρξης νομοθετικού πλαισίου σε επίπεδο ΕΕ και καλεί την Επιτροπή να υποβάλει προτάσεις για την αντιμετώπιση των ΑθΕΠ στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων, με σκοπό την εξασφάλιση δίκαιων εισοδημάτων για τους γεωργούς και ευρέος φάσματος επιλογών για τους καταναλωτές. Το Κοινοβούλιο εφιστά επίσης την προσοχή στο γεγονός ότι η πρωτοβουλία για την αλυσίδα εφοδιασμού και τα υπόλοιπα εθνικά και ενωσιακά εθελοντικά συστήματα θα πρέπει να αναπτύσσονται και να προωθούνται όχι ως εναλλακτική λύση αλλά «ως συμπλήρωμα σε αποτελεσματικούς και ισχυρούς μηχανισμούς επιβολής σε επίπεδο κρατών μελών, διασφαλίζοντας ότι οι καταγγελίες μπορούν να υποβάλλονται ανώνυμα και θεσπίζοντας αποτρεπτικές ποινές, ταυτόχρονα με τον συντονισμό σε επίπεδο ΕΕ»⁽¹⁹⁾.

5.2. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η πρωτοβουλία αλυσίδας εφοδιασμού είναι ακόμη πολύ πρόσφατη για να αξιολογηθεί η επιτυχία της. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η πρωτοβουλία δεν ήταν αποτελεσματική ως προς τη μείωση των ΑθΕΠ και των καταχρήσεων αγοραστικής δύναμης, για τους ακόλουθους λόγους:

5.2.1. Ο ηγετικός ρόλος που διαδραματίζει ο κλάδος των λιανεμπόρων στην «πρωτοβουλία» αποτελεί κύριο ανασταλτικό παράγοντα για να μπορεί ο τυχόν γεωργός να συνεργαστεί αποτελεσματικά στο πλαίσιο της πλατφόρμας, λόγω της δυσπιστίας που υφίσταται μεταξύ των σχετικών ενδιαφερόμενων φορέων. Ως εκ τούτου, η «πρωτοβουλία» δεν παρέχει στους προμηθευτές την ανωνυμία που απαιτείται για την αντιμετώπιση του «παράγοντα φόβου». Επιπλέον, η «πρωτοβουλία» δεν μπορεί να διερευνά προληπτικά αλυσίδες εφοδιασμού και, συνεπώς, εναπόκειται στους διάφορους παράγοντες της αγοράς να υποβάλλουν καταγγελίες· αυτό έχει ως συνέπεια το βάρος της απόδειξης να μετατίθεται στα θύματα των ΑθΕΠ.

⁽¹⁵⁾ COM(2016) 32 final

⁽¹⁶⁾ <http://supplychaininitiative.eu/el/homepage>

⁽¹⁷⁾ http://ec.europa.eu/growth/sectors/food/competitiveness/supply-chain-forum_el

⁽¹⁸⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 7ης Ιουνίου 2016 για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων — 2015/2065(INI).

⁽¹⁹⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου — 2015/2065(INI), ό.π.

5.2.2. Η Επιτροπή προτείνει να προβλέπεται στην πρωτοβουλία για την αλυσίδα εφοδιασμού η αυτορρύθμιση των ΑθΕΠ. Ωστόσο, η έλλειψη οικονομικών κυρώσεων σημαίνει ότι οι αγοραστές δεν αποτρέπονται από τη χρήση, επικερδών εντέλει, ΑθΕΠ. Για παράδειγμα, διαπιστώθηκε πρόσφατα ότι η εταιρεία Tesco plc κατέφυγε σε αθέμιτες εμπορικές πρακτικές στις συναλλαγές της με τους προμηθευτές, παρά το γεγονός ότι συμμετέχει στην πρωτοβουλία για την αλυσίδα εφοδιασμού. Ενώ έχουν επιβληθεί στην Tesco μη οικονομικές κυρώσεις από τη βρετανική νομοθεσία —συγκεκριμένα, τον κώδικα ειδών παντοπωλείου (Groceries Code Adjudicator)—, δεν της έχει επιβληθεί καμία κύρωση από την πρωτοβουλία για την αλυσίδα εφοδιασμού. Η μόνη αποτρεπτική ισχύς της «πρωτοβουλίας» είναι η ικανότητά της να αίρει την ιδιότητα του μέλους από μια επιχείρηση που διαπράττει παράβαση, ωστόσο, η δυνατότητα αυτή δεν έχει ακόμη χρησιμοποιηθεί στην περίπτωση της Tesco plc. Τούτο καταδεικνύει σαφώς ότι η «πρωτοβουλία» δεν εμποδίζει τη χρήση ΑθΕΠ.

5.2.3. Η ΕΟΚΕ σημειώνει επίσης ότι οι γεωργοί και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις δεν συμμετέχουν στην «πρωτοβουλία». Ενώ ορισμένοι οργανισμοί δεν προσχώρησαν ποτέ στην «πρωτοβουλία» ή στις αντίστοιχες πρωτοβουλίες του εθνικού επιπέδου, η Φινλανδική Κεντρική Ένωση Γεωργικών Παραγωγών και Ιδιοκτητών Δασοκτημάτων (ΜΤΚ), ιδρυτικό μέλος της εθνικής πλατφόρμας εφαρμογής της ΠΑΕ στη Φινλανδία, την εγκατέλειψε ισχυριζόμενη ότι δεν έφερε αποτέλεσμα, διότι η μη δυνατότητα ανωνυμίας αύξησε τον κίνδυνο για τους γεωργούς.

6. Ισχύοντες μηχανισμοί επιβολής για την πρόληψη των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών στην Ευρώπη

6.1. Είκοσι κράτη μέλη διαθέτουν νομοθετικές διατάξεις και ρυθμιστικές πρωτοβουλίες, αλλά η επιτυχία τους εξακολουθεί να είναι περιορισμένη⁽²⁰⁾. Δεκαπέντε από τα εν λόγω κράτη μέλη έχουν πραγματοποιήσει μετρήσεις κατά τη διάρκεια των τελευταίων πέντε ετών, οι οποίες κατέδειξαν τη σημαντική διάδοση των ΑθΕΠ στην αλυσίδα εφοδιασμού. Ωστόσο, σημειώνονται μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των διαφόρων επιπέδων ρύθμισης και πολλές εθνικές αρχές επιβολής του νόμου δεν είναι σε θέση να επιβάλλουν οικονομικές κυρώσεις ή να κάνουν δεκτές ανώνυμες καταγγελίες.

6.2. Ο κώδικας δεοντολογίας για την προμήθεια ειδών παντοπωλείου του Ηνωμένου Βασιλείου (Groceries Supply Code of Practice⁽²¹⁾ — GSCOP) θεωρείται ως ένα από τα πιο προοδευτικά νομοθετικά μέτρα για την πρόληψη ΑθΕΠ⁽²²⁾. Πριν από τη θέσπιση του εν λόγω κώδικα, υπήρχε ένας εθελοντικός κώδικας δεοντολογίας, αλλά είχε κριθεί αναποτελεσματικός ως προς την πρόληψη ΑθΕΠ λόγω της έλλειψης σχετικών κανονιστικών ρυθμίσεων. Ο κώδικας GSCOP ρυθμίζεται από τον θεσμό του Διαμεσολαβητή του Ηνωμένου Βασιλείου σε θέματα που αφορούν τον κώδικα ειδών παντοπωλείου (Groceries Code Adjudicator — GCA): ο Διαμεσολαβητής είναι εξουσιοδοτημένος νομικά να δέχεται ανώνυμες καταγγελίες σχετικά με ΑθΕΠ, να διεξάγει έρευνες αυτεπαγγέλτως, να δημοσιοποιεί περιπτώσεις αντιδεοντολογικής συμπεριφοράς εκ μέρους επιχειρήσεων και να επιβάλλει πρόστιμα σε εμπόρους λιανικής που μπορούν να ανέρχονται έως το 1 % του ετήσιου κύκλου εργασιών για παραβάσεις του GSCOP. Ωστόσο, παρά τις επιτυχίες του, ο εν λόγω Διαμεσολαβητής (GCA) μπορεί να ρυθμίζει μόνο τη σχέση μεταξύ των εμπόρων λιανικής και των άμεσων προμηθευτών τους (κυρίως με έδρα το Ηνωμένο Βασίλειο). Το ζήτημα αυτό ενέχει τον «ηθικό κίνδυνο» οι έμποροι λιανικής πώλησης και οι άμεσοι προμηθευτές τους να μεταάδουν τους διάφορους κινδύνους στους έμμεσους προμηθευτές μέσω ΑθΕΠ.

6.3. Παρόμοιες έρευνες με αυτήν της επιτροπής ανταγωνισμού του ΗΒ πραγματοποιήθηκαν στην Ισπανία⁽²³⁾, τη Φινλανδία⁽²⁴⁾, τη Γαλλία⁽²⁵⁾, την Ιταλία⁽²⁶⁾ και τη Γερμανία και όλες έφεραν στο φως τη μεγάλη διάδοση αθέμιτων εμπορικών πρακτικών στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων.

6.4. Πολλές ευρωπαϊκές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη, πράγμα που τους παρέχει την ευκαιρία να αναζητούν την πλέον ευνοϊκή δικαιοδοσία (φόρουμ shopping), υπονομεύοντας έτσι την εκάστοτε εθνική νομοθεσία. Το μη εναρμονισμένο νομοθετικό τοπίο σε ολόκληρη την ΕΕ έχει διαμορφώσει άνισους όρους ανταγωνισμού εντός της ενιαίας αγοράς. Επιπλέον, όταν η νομοθεσία ρυθμίζει μόνο τις σχέσεις μεταξύ άμεσων προμηθευτών και λιανεμπόρων, η χρήση μεσαζόντων από τους λιανεμπόρους για να προμηθευτούν τρόφιμα, μειώνει την αποτελεσματικότητά της εν λόγω νομοθεσίας, όπως συμβαίνει στο ΗΒ. Τούτος είναι ένας ακόμη λόγος για τον οποίο θα πρέπει να θεσπιστεί νομοθεσία σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

⁽²⁰⁾ Βλ. υποσημείωση 15.

⁽²¹⁾ GOV.UK, 2016: www.gov.uk/government/publications/groceries-supply-code-of-practice.

⁽²²⁾ Ο κώδικας θεσπίστηκε ως αποτέλεσμα έρευνας εκ μέρους της Επιτροπής Ανταγωνισμού του Ηνωμένου Βασιλείου κατά την οποία διαπιστώθηκε ότι οι έμποροι λιανικής πώλησης έχουν υπερβολικά μεγάλη ισχύ στην αλυσίδα εφοδιασμού, με αποτέλεσμα τη μεταβίβαση των κινδύνων σε προηγούμενα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού.

⁽²³⁾ *Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia, Informe sobre las relaciones entre fabricantes y distribuidores en el sector alimentario*, 2011.

⁽²⁴⁾ *Finnish Competition Authority (FCA), «FCA study shows that daily consumer goods trade uses its buying power in several ways that are questionable for competition»*, 2012.

⁽²⁵⁾ *Autorité de la Concurrence, Avis n° 12-A-01 du 11 janvier 2012 relatif à la situation concurrentielle dans le secteur de la distribution alimentaire à Paris*.

⁽²⁶⁾ *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, «Indagine conoscitiva sul settore della Grande Distribuzione Organizzata»*, 2013.

6.5. Οι υπερπόντιοι προμηθευτές γενικά εφοδιάζουν τους λιανεμπόρους της ΕΕ έμμεσα διαμέσου εισαγωγέων και άλλων ενδιάμεσων φορέων. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει επαρκής συνειδητοποίηση της ύπαρξης αυτών των αρχών⁽²⁷⁾ και εκείνοι που τις γνωρίζουν δεν διαθέτουν πρόσβαση στις περισσότερες αρχές επιβολής της νομοθεσίας, προκειμένου να ζητήσουν επανόρθωση όσον αφορά ΑΘΕΠ.

7. Έκκληση για τη σύσταση ευρωπαϊκού δικτύου εθνικών αρχών επιβολής της νομοθεσίας για την αποτροπή ΑΘΕΠ

7.1. Με βάση τις ανωτέρω παρατηρήσεις, η ΕΟΚΕ επιθυμεί τη σύσταση ενός ευρωπαϊκού δικτύου αρχών επιβολής της νομοθεσίας για την αποτροπή ΑΘΕΠ. Η φύση των ΑΘΕΠ απαιτεί και αιτιολογεί τη θέσπιση νομοθεσίας της ΕΕ για την απαγόρευσή τους, έτσι ώστε να προστατεύονται όλοι οι προμηθευτές τροφίμων, όπου και αν είναι εγκαταστημένοι, ακόμα και σε τρίτες χώρες. Για να είναι αποτελεσματικές οι αρχές επιβολής που θα συμμετέχουν στο δίκτυο, θα πρέπει να τους εξασφαλιστούν τα εξής:

- ελεύθερη πρόσβαση σε όλους τους φορείς και τους ενδιαφερόμενους παράγοντες που συμμετέχουν στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων της ΕΕ, ανεξάρτητα από τη γεωγραφική τους θέση,
- μέτρα για την αποτελεσματική προστασία της ανωνυμίας και του απορρήτου των ενδιαφερομένων που επιθυμούν να υποβάλουν καταγγελίες σχετικά με ΑΘΕΠ,
- ικανότητα διεξαγωγής αυτεπάγγελτων ερευνών σε επιχειρήσεις, όσον αφορά καταχρήσεις αγοραστικής δύναμης,
- ικανότητα επιβολής οικονομικών και μη οικονομικών κυρώσεων σε επιχειρήσεις που διαπράττουν παραβάσεις,
- δυνατότητα συντονισμού σε επίπεδο ΕΕ μεταξύ των αρχών επιβολής του νόμου των κρατών μελών,
- δυνατότητα συντονισμού σε διεθνή κλίμακα με αντίστοιχες αρχές επιβολής εκτός ΕΕ, ώστε να προλαμβάνονται οι ΑΘΕΠ που σημειώνονται τόσο εντός όσο και εκτός της ενιαίας αγοράς.

7.2. Θα πρέπει να αποτελεί στόχο για όλα τα κράτη μέλη να ιδρύσουν εθνικές αρχές επιβολής για τη διευθέτηση των καταγγελιών που αφορούν ΑΘΕΠ. Θα πρέπει να προβλεφθεί οι αρχές αυτές να μπορούν να έχουν τις δυνατότητες που προαναφέρθηκαν ως ελάχιστες προδιαγραφές.

7.3. Τα νομοθετικά μέτρα για την αποτροπή των ΑΘΕΠ μπορούν και πρέπει να είναι οικονομικώς αποδοτικά.

7.4. Το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου καλεί επίσης την Επιτροπή να διασφαλίσει την εγκαθίδρυση αποτελεσματικών μηχανισμών επιβολής, όπως είναι η ανάπτυξη και ο συντονισμός «δικτύου των αμοιβαία αναγνωρισμένων εθνικών αρχών σε επίπεδο ΕΕ»⁽²⁸⁾.

7.5. Το Βρετανικό Ινστιτούτο Διεθνούς και Συγκριτικού Δικαίου (British Institute of International and Comparative Law — BIICL) συνέστησε να εκδώσει η ΕΕ οδηγία για τον καθορισμό κοινών στόχων εκ μέρους των αρχών επιβολής της νομοθεσίας των κρατών μελών για την πρόληψη ΑΘΕΠ και για τη θέσπιση κανόνων ευρωπαϊκού συντονισμού των εν λόγω αρχών⁽²⁹⁾.

8. Υφιστάμενες ορθές πρακτικές για την πρόληψη των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών

8.1. Οι συμβάσεις που προβλέπουν καθορισμένες τιμές ή ελάχιστες εγγυημένες τιμές και βασίζονται σε δίκαιες διαπραγματεύσεις μεταξύ αγοραστών και προμηθευτών προσφέρουν μεγαλύτερη ασφάλεια από την πώληση προϊόντων στην ελεύθερη αγορά. Ωστόσο, μολονότι τα εν λόγω είδη συμβάσεων εγγυώνται καθορισμένες τιμές για τους προμηθευτές, η πρακτική αυτή θα μπορούσε να βελτιωθεί εάν οι ποσότητες των προϊόντων ήταν καθορισμένες ή καλύπτονταν από ελάχιστες εγγυήσεις. Επί του παρόντος, ο όγκος των προϊόντων μπορεί να τροποποιείται αναδρομικά και τα προϊόντα να απορρίπτονται από τους αγοραστές όταν μεταβάλλεται η ζήτηση στην αγορά, συχνά την τελευταία στιγμή, πράγμα που προκαλεί απρόβλεπτη αύξηση του κόστους λόγω της εκ νέου διάθεσής τους στην αγορά, της επανασυσκευασίας ή της απόρριψης τροφίμων.

⁽²⁷⁾ Feedback Global, 2015, ό.π.

⁽²⁸⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 2015/2065(INI), ό.π.

⁽²⁹⁾ Σύνδεσμος http://www.biicl.org/documents/872_biicl_enforcement_mechanisms_report_final_w_exec_sum.pdf?showdocument=1

8.2. Ορισμένοι προμηθευτές εκτός ΕΕ έχουν αρχίσει να χρησιμοποιούν τρίτους για να εξετάζουν τα προϊόντα κατά την άφιξη στον προορισμό, προκειμένου να αποφεύγονται οι ψευδείς ισχυρισμοί για την απόρριψη προϊόντων από τους εισαγωγείς. Τέτοιοι ισχυρισμοί διατυπώνονται όταν μεταβάλλονται οι προβλέψεις για την προσφορά και τη ζήτηση, με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο κίνδυνος για τους αγοραστές κατά τα τελευταία στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού. Η εποχικότητα διαδραματίζει ένα ρόλο στο ζήτημα αυτό, δεδομένου ότι, όταν η προσφορά είναι υψηλή και, συνεπώς, οι τιμές είναι χαμηλές, ενισχύεται ο κίνδυνος οι προμηθευτές να βρεθούν αντιμέτωποι με τέτοιους ισχυρισμούς, σε σύγκριση με εποχές όπου η προσφορά είναι περιορισμένη. Μολονότι η χρήση τρίτων φορέων ασφαλώς μειώνει τη συχνότητα τέτοιων ισχυρισμών απόρριψης για τους εξαγωγείς, οι εν λόγω υπηρεσίες ενέχουν πρόσθετο κόστος για τους προμηθευτές, γεγονός που περιορίζει περαιτέρω την ικανότητά τους για επενδύσεις και καινοτομία στις επιχειρήσεις τους. Επιπλέον, οι μικρότεροι προμηθευτές δεν είναι, εν γένει, σε θέση να κάνουν χρήση τέτοιας βοήθειας και, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να επωφεληθούν από την εν λόγω πρακτική.

9. Εναλλακτικές αλυσίδες εφοδιασμού τροφίμων

9.1. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα εναλλακτικών δικτύων εφοδιασμού με πιο δίκαιες εμπορικές πρακτικές και καλύτερη ισορροπία στην κατανομή ή ανακατανομή. Έχουν εντοπιστεί ελπιδοφόρες προσεγγίσεις στον συνεταιριστικό τομέα· ωστόσο, αυτές απειλούνται όλο και περισσότερο από την αυξανόμενη δύναμη των επιχειρηματικών ομίλων και των πολυεθνικών εταιρειών.

9.2. Για μια πιο δίκαιη αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων στην ΕΕ, απαιτείται συνδυασμός μέτρων για την αντιμετώπιση της ισχύος των μεγάλων επιχειρήσεων της αλυσίδας εφοδιασμού, έτσι ώστε να προλαμβάνονται οι ΑθΕΠ και να ενισχύεται η αντισταθμιστική ισχύς με την ενθάρρυνση της ανάπτυξης συνεταιρισμών και εναλλακτικών διαύλων για τη διανομή τροφίμων.

9.3. Οι συνεταιρισμοί και οι γεωργικές ενώσεις εντός και εκτός Ευρώπης επέτρεψαν στους προμηθευτές να συσσωρεύουν όγκο παραγωγής προκειμένου να αυξάνουν την ισχύ τους ως προς τις πωλήσεις, να εισέρχονται στις κύριες αγορές και να επιτυγχάνουν καλύτερες τιμές. Τέτοια επιχειρηματικά πρότυπα προσφέρουν στους μικρούς προμηθευτές μεγαλύτερο έλεγχο της παραγωγής και της εμπορίας των προϊόντων τους, καθώς και μια εναλλακτική λύση στις καλλιέργειες μεγάλης κλίμακας. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει ζητήσει από την Επιτροπή να ενθαρρύνει την υιοθέτηση επιχειρηματικών προτύπων τα οποία θα ενίσχυαν τη διαπραγματευτική ισχύ των προμηθευτών και τη θέση τους στην αλυσίδα εφοδιασμού τροφίμων⁽³⁰⁾. Επιπλέον, είναι αναγκαία μια πιο ισχυρή προώθηση της συνεργασίας μεταξύ παραγωγών και συνεταιρισμών, με προσανατολισμό σε συγκεκριμένους κλάδους και περιφέρειες⁽³¹⁾.

9.4. Διάφορα σχέδια γεωργικών δραστηριοτήτων που στηρίζονται από την κοινότητα (Community-supported agriculture — CSA) και γεωργοκαταναλωτικοί συνεταιρισμοί επιτρέπουν στους καταναλωτές να συμβάλλουν άμεσα στην παραγωγή των τροφίμων που καταναλώνουν. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, υπάρχουν επί του παρόντος 2 776 τέτοια σχέδια στην Ευρώπη, τα οποία εφοδιάζουν 472 055 καταναλωτές⁽³²⁾. Μεγαλύτερα μοντέλα του τύπου «καλάθι γεωργικών προϊόντων» επωφελούνται επίσης από τις βραχείες αλυσίδες εφοδιασμού, ώστε να παραδίδουν τα προϊόντα απευθείας στους καταναλωτές, είτε κατ' οίκον, είτε σε κεντρικά σημεία συλλογής.

9.5. Η απευθείας πώληση γεωργικών προϊόντων διατροφής από γεωργούς, π.χ. σε λαϊκές αγορές, έχει διπλό πλεονέκτημα: αφενός για τους παραγωγούς δεν υφίστανται καταχρηστικές πρακτικές και μπορούν να επωφελούνται από μεγαλύτερη αυτονομία και αυξημένα έσοδα, και, αφετέρου, για τους καταναλωτές, που μπορούν έτσι να έχουν πρόσβαση σε νωπά, αυθεντικά και βιώσιμα προϊόντα, σίγουρης προέλευσης. Μια μελέτη⁽³³⁾ αναφέρει ότι οι γεωργοί αυξάνουν πολύ περισσότερο τα εισοδήματά τους εάν χρησιμοποιούν αυτές τις αλυσίδες εφοδιασμού παρά τις παραδοσιακές αγορές. Τέτοιες πρωτοβουλίες πρέπει να ενισχύονται περισσότερο με δημόσια χρηματοδότηση, π.χ. από τον δεύτερο πυλώνα της ΚΓΠ, διότι δημιουργούν ανάπτυξη και απασχόληση ενώ, παράλληλα, ανταποκρίνονται στις ανάγκες των καταναλωτών.

9.6. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναπτύξουν τρόπους για να βελτιώσουν την κατάσταση των γεωργών και των τοπικών επιχειρήσεων τροφίμων, μέσω της σύναψης απευθείας συμβάσεων με τις δημόσιες αρχές κατά την εφαρμογή των νέων οδηγιών σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις, οι οποίες δεν θα βασίζονται στη λογική της μεγαλύτερης δυνατής έκπτωσης.

⁽³⁰⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου 2015/2065(INI), ό.π.

⁽³¹⁾ EE C 303 της 19.8.2016, σ. 64.

⁽³²⁾ European CSA Research Group, 2015. Overview of Community Support Agriculture in Europe. <http://urgenci.net/wp-content/uploads/2016/05/Overview-of-Community-Supported-Agriculture-in-Europe.pdf>

⁽³³⁾ http://www.foeeurope.org/sites/default/files/agriculture/2015/eating_from_the_farm.pdf

9.7. Επιπλέον, θα πρέπει να δρομολογηθεί μια πανευρωπαϊκή εκστρατεία πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης σχετικά με την αξία των τροφίμων. Η περαιτέρω ευαισθητοποίηση των καταναλωτών σχετικά με τη σημασία της παραγωγής τροφίμων, καθώς και η μεγαλύτερη εκτίμηση της αξίας των τροφίμων, αποδεικνύονται ακόμη πιο αναγκαίες παράμετροι που μπορούν να συμβάλλουν στην υιοθέτηση δικαιότερων εμπορικών πρακτικών.

Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2016.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ
